

הדרך הנכונה לחנך היא דוגמה אישית. רס"ן במיל' שמואל עזרא

צה"ל הוא כור ההיתוך הישראלי, אבל מתברר שיש בו דרגות שונות של חום שתואמות את הדרגות שעל הכתפיים – וגם כאן, כמה מפתיע, יוצאי אתיופיה נשארים מאחור. סרן במיל' שמואל עזרא, ששירת כקצין ביחידות מובחרות וזכה באות הצטיינות, פועל לעודד את צעירי העדה להתחרות על מקום במסלולי השירות הנחשקים ביותר, ולתת מעצמם את המיטב כבר מהצו הראשון. וזה לא פשוט לתלמיד י"א שפוגש לראשונה בחייו פאזל רק במבחן הפסיכוטכני

אלישיב רייכנר | צילום: יוסי אלוני

מי שמקבל הכנה מתאימה כמעט בהכרח מצליח יותר. יום גיוס בבקו"ם, אילוסטרציה

שאלניור איננה הגיעה לשלבי המיון לקראת גיוסה לצה"ל, היא חשבה על שני מקומות שבהם תרצה לשרת – מג"ב או מודיעין. על האפשרות של שירות ביחידת מודיעין מסווגת היא ויתרה די מחד, מכיוון שהייתה משוכנעת שרק רוברי ערכית יכולים להתקבל ליחידה כזו. בסביבתה הקרובה לא היה מי שיספר לה שהיא טובה. הוריה, שעלו מאתיופיה, לא שירתו בצה"ל, וגם אחיה הגדולים שכן התגייסו, לא הכירו מספיק את המסלולים השונים.

גם רחל (שם ברזי) חשבה שלפניה שירות צבאי מתסכל שאינו תואם את כישוריה. היא הייתה תלמידה מצטיינת, אבל כשזוהמה בכיתה י"א לצו ראשון, לא לקחה ברצינות את המבחנים הפסיכוטכניים. ערב הגיוס התברר לרחל כי כנלה התוצאות שהגיעו במבחנים, תתקשה להגשים את חלומה ולשרת כמש"קית הוד" (הוראה הודרכה).

אם אריסה סתמה לא הייתה מתגייסת לעוררת של אלינור ורחל, צה"ל היה מפסיד שתי חיילות בעלות מוטציות צבא, והשתיים היו נאלצות להסתפק במסלול צבאי שאינו הולם את היכולות שלהן. טסמה, רכות תוכנית "יונוק בעלייה" בקריית מלאכי, הסבירה לאלניור ששליטה בערבית אינה תנאי לקבלה למסלול שרצתה. כוכת המידע, הומוגנה, העידוד והחיפה, הגיעה אלינור בסופו של רחל ליחידה 9900 של חיל המודיעין, ולפני כחודשים סיימה שירות מלא ומוצלח. עבור רחל הגישה טסמה רעיון על תוצאות המבחנים, אך הוא נודה, והצבא עמד לשלוח את החיילת לתפקיד פקידותי. בעקבות התערבות נוספת של "יונוק בעלייה" נשלחה רחל לקורס אמרי, שמטרתו להכין חיילים יוצאי אתיופיה לשירות הצבאי. טסמה הבוריה לרחל שכרי להגשים את חלומה היא חיבת להצטיין בהקורס, וכך אכן קרה. אחרי שהוכתרה כמצטיינת פלוגתית, בליוון רחל להגיע לקורס הוד"י. טסמה מספרת כי המשיכה ללוחות אותה לכל אורך הוד"י: "היא הייתה מתקשרת אליי לעיתים תכופות ושואלת כיצד לנוהג במצב כזה או אחר". אחרי שהצטיינה גם בקורס הוד"י, נשלחה רחל לקורס קצינות, וכיום היא משרתת כקצינת חינוך ומפקדת על עשרות חיילים.

לקשיש שחוו אלינור ורחל שותפים גם רבים אחרים מוצבא אתיופיה המתגייסים לצה"ל. אך שמורבו ברוב של ילדי הארץ, התנונים מראים כי בקרב בני העדה יש על עשרות חיילים.

מנכ"לית אלומה יפעת טלע מספרת על תלמידה אחת, חניכה בפנימייה, שהמוחשה לה את חשיבות קיומה של התוכנית. "לפני כמה שנים הבאתי קצין כביר למפגש

רוב הצעירים מגיעים אלינו מיוזמתם האישית. טסמה ועודא עם החניכים בקריית מלאכי

עם החניכים בכפר הנוער הרתי 'מיון אודר'. אחת הנערות שאלה אותו בלי לדתבייש כמה ילדים יש לו, ולאחר שענה, היא שאלה האם יש להם פאולים בבית. כשהקצין השיב ראיתי במבטנים בלשכת הגיוס בטבריה, על מסך המחשב, מבחינתי, זה אמר כהול.

ברור לי שליוצאי אתיופיה יש מומינות שאין לאחרים, אבל המבחנים הפסיכוטכניים מותאמים לתרבות שמימות. מעבר לזה, רדוע שבאכולסיות ומסוסת אנשים קונים בכספם את ההכנה לצו ראשון, כמו שהם קונים הכנה לפסיכומטרי וכל דבר אחר. יוצאי אתיופיה פחות רגילים לזה. התוכנית שלנו לא מסתכלת עליהם כמסכנים שצריך לתת להם, אלא פשוט רוצה לייצר את שוויון ההזדמנויות שמגיע לכל ילד. אנהנו שואפים למקסם את היכולות של הצעירים הללו, ולתת להם את מה שמיונת ישראל חיבת להם".

החברים לעגו לחלומות

תוכנית "יונוק בעלייה" פועלת כיום כ12 רשויות עירוניות שבהן יש שיעור משמעותי של יוצאי אתיופיה. בכל סניף נמצא רכו (או רכות) שהוא בן הקהילה

החברים לעגו לחלומות

רוב הצעירים מגיעים אלינו מיוזמתם האישית. טסמה ועודא עם החניכים בקריית מלאכי

עם המתגייסים לבין גורמי הצבא: עבור הצעירים או כתובת זמינה לסיוע, ובשביל צה"ל הוא איש שטח שמכיר את הקהילה.

מי שעומד בשנה האחרונה בראש "יונוק בעלייה" בהחלט יכול לשמש כמודל לחיקוי. רס"ן במיל' שמואל עודא (39) עלה ארצה בגיל שמונה במסגרת מבצע משה, הגיע עם הוריו ושבעת אחיו למרכז קליטה בקריית-גת. בנעוריו עבר ללמוד בימין אודר, שם סיים כיתה י"ב. "ערב אחר ישבנו, כמה חברים בני הקהילה, ודיברנו על השירות הצבאי. מישהו אמר שהוא רוצה להגיע לסיירת מטכ"ל, והחברים לעגו לו: 'נראה לך באמת שתוכל להתקבל לסיירת?' אני זוכר שהשיחה הזאת הגיעה אחי וגרמה לי לרצות לשרת במקום משמעותי".

החיפה נוספת קיבל עודא מהבית, ובפרט משני אחיו הגדולים, שכבר שירתו במשמר הגבול. לאחר שבחן את האפשרויות העומדות בפניו, הוא הגיע למסגנה שהודך לשירות משמעותי יכולה לעבור במכינה קודס-צבאית. "זה היה באמצע שנות התשעים, ולא היו הרבה מקומות כאלה. היו בעיקר המכינות הדתיות בעלי ובעצמונה, אבל לי לא הייתה כל כך גישה אליהן".

באופן מיקוי שמע עודא על פתיחתה של מכינה חדשה המיועדת לדרתיים ולחילונים כאחד. בספטמבר '97 החלה לפעול המכינה הקודס-צבאית "נחשת" ביישוב ניל" שבננימון, ועודא הצטרף למחזור הראשון. במכינה הוא ספג מנת מטיבציה ממעמדות, שהובילה אותו להתנדב לצנחנים. במהלך ימי הטרנסטירונות הוא השתתף בניגוש ליחידות החטיבתיות של אדומי הכומות, והתקבל למגלן. אחר מסלול מפרך ואינטנסיבי של שנה ושמונה חודשים יצא עודא לקורס קצינים, ובסיומו חזר ליחידות, לתפקיד קצין סיוח.

"בשלב הזה הרגשתי שהגעתי לכל היעדים שהצבתי לעצמי, ושאלתי מה האל"ף, הוא מספר. "את התשובה מצאתי במהלך פעילות מבצעית של היחידה בבתי-ג'אלא. פגשתי שם את המפקד של גורד שמשון, שבריוח היה או בתולכי הקמה, והוא עודד אצלי חשק להצטרף לגורד".

שיפור משמעותי במספר הקצינים והמשרתים במסלולים יוקרתיים. צוער בן העדה האתיופיות בטקס סיום קורס טיס

התוכנית עם כל אחר מהחילילים לעידוד ומסביבי לו על השלבים הבאים. את הבנות הם גם מכינים ל"יום המא"ף" (מיון, איתור והתאמה), שמעניק להן הזדמנות נוספת להוכיח כישורים ויכולות אישיות.

"יש כאלו שמסחרים לבד אוד"י הצו הראשון ולא זקוקים לעזרתנו", מסביר עודא. "יש אחרים שהצבא פחות מעניין אותם, והרכיבים שלנו מסבירים להם עד כמה חשוב במסגרות שלפני הגיוס, כמו מכינה קודס-צבאית או שנת שירות. למסגרות כאלה יש עוד מוסף – הן מכינות לחיים ולא רק לצבא – ולכן אנהנו עוורים בהוכינה של הצעירים אליהן. בשנה שעברה, אגב, למדו במכינות כ500 ישראלים יוצאי אתיופיה".

מלבד ההכנות לכלל המל"כים, מפעילה התוכנית קבוצות מנהיגות לצעירים בעלי תנונים גבוהים ופוטנציאל לקצונה. המשתתפים נפגשים פעמיים בחודש במשך שנתיים, ומקבלים כלים לפיתוח מנהיגות כמו למשל קורס דיבייט, כדי להכין אותם למסלולי פיקוד.

בקריית מלאכי יש כמאתיים מלש"כים בכיתות י"א-ב. רכות התוכנית בעיר היא כאמור אריסה טסמה (36), נשואה ואם לשתיים, תושבת בני-יע"ש. גם היא הגיעה לארץ במבצע משה, כשהייתה בת 3. כעבור שנים אחדות התיישבה משפחתה בקריית מלאכי, וטסמה למדה במערכת החינוך של העיר מכיתה ב' עד לסיום התיכון. בצבא שירתה במנהל ג'וליס ובמחנה נתן, ולאחר השחרור סטה לארה"ב, שם למדה קרימינולוגיה ואכיפת חוק. מלבד שש שנים חזרה ארצה, החלה לעבוד כמדריכת נוער בסיון בקריית מלאכי, וכעבור שנה קיבלה תפקיד רכות ב"יונוק בעלייה".

"המטרה שלי היא לגרום לצעירים להבין שיש פה מקום שאפשר להגיע אליו כדי להתייעק ולקבל ליווי ההכנה לשירות משמעותי", מסבירה טסמה. "לא כולם רוצים לפנות לעודו. יש כאלה שאפילו ביקשו עודה בעבר מוגרמים שונים, ולא קיבלו אותה כמו שרצו. מה שטוב בקריית מלאכי הוא שמספיק שאתה עודר לצעיר אוד, והוא כבר הופך להיות החצ"ן שלך. המשמעה עלינו עוברת מפה לאחן, ורבים מגיעים אליי מיוזמתים".

אך שהיא אינה עוברת שצבאית, טסמה מוצאת את עצמה פעמים רבות מתפקדת כמו. "עצם העובדה <

עודא עבר לשמשן וקיבל תחת פיקודו מחלקת טירונים. ביולי 2001, במהלך פעילות מבצעית באזור אורייים שברדום הר חברון, הופעל מטען חבלה נגד כוח של הגורד. בתקרית נהרג סרן שי כהן, שהיה טגן מפקד פלוגה, ועודא נקרא למלא את מקומו. הוא המשיך לשמש כסמ"פ של פלוגת החוד בשמשון גם במהלך פעילותו של הגורד ברצועת עזה. לאחר כמה חודשים, בעקבות מבצע מוצלח שהוביל, הוענק לו את הצטיינות מאלוף פיקוד דרום ראו, הודון אלמוני.

בהמשך יצא עודא לקורס מ"פים, וקיבל לפיקוד פלוגה של גורד משמשן שבסיסה היה ביישוב נצרים. משם עבר לפקד על פלוגת החוד של הגורד. הוא היה אמור לקבל "צטייין אלוף" על פעילותו המבצעית של הפלוגה, אך איבד את התואר בשל האונת ורכיסי שבה היו מעורבים חייליו, ושבעה מתקלת כטיחות. תפקידו הבא היה קצין אגף מבצעים גרודי. הוא סיים תואר ראשון במרכז הבינתחומי חודר לשרת כמפקד פלוגה בבית הספר לקצינים. בתפקידו האחרון שימש כמנהל הלוחמה באוגדת איו"ש, ולפני שש שנים, בנובמבר 2011, פשט את מרדו.

רכות התוכנית בעיר היא כאמור אריסה טסמה (36), נשואה ואם לשתיים, תושבת בני-יע"ש. גם היא הגיעה לארץ במבצע משה, כשהייתה בת 3. כעבור שנים אחדות התיישבה משפחתה בקריית מלאכי, וטסמה למדה במערכת החינוך של העיר מכיתה ב' עד לסיום התיכון. בצבא שירתה במנהל ג'וליס ובמחנה נתן, ולאחר השחרור סטה לארה"ב, שם למדה קרימינולוגיה ואכיפת חוק. מלבד שש שנים חזרה ארצה, החלה לעבוד כמדריכת נוער בסיון בקריית מלאכי, וכעבור שנה קיבלה תפקיד רכות ב"יונוק בעלייה".

"המטרה שלי היא לגרום לצעירים להבין שיש פה מקום שאפשר להגיע אליו כדי להתייעק ולקבל ליווי ההכנה לשירות משמעותי", מסבירה טסמה. "לא כולם רוצים לפנות לעודו. יש כאלה שאפילו ביקשו עודה בעבר מוגרמים שונים, ולא קיבלו אותה כמו שרצו. מה שטוב בקריית מלאכי הוא שמספיק שאתה עודר לצעיר אוד, והוא כבר הופך להיות החצ"ן שלך. המשמעה עלינו עוברת מפה לאחן, ורבים מגיעים אליי מיוזמתים".

אך שהיא אינה עוברת שצבאית, טסמה מוצאת את עצמה פעמים רבות מתפקדת כמו. "עצם העובדה <

עולים על מדים

שמישהו מקשיב להם, כבר נותנת להם המון. היה לי פה בחור מבריק שהכנסתי לקבוצת המנהיגות, כולם התלהבו ממנו, ודווקא אז הוא הסתבך במקרה של אלימות בבית הספר שנופח מעבר לפרופורציות. פתחו לו תיק והצבא כבר רצה לפטור אותו משירות. הוא ישב אצלי שעה ארוכה, סיפר לי מה קרה ודיבר על כל מה שזה הציף אצלו. הוא הרגיש שנעשה לו עוול, והיה משוכנע שמתנכלים לו על רקע גזעני. אלו דברים שהוא הרגיש בנוח לספר רק כאן. במצב כזה אני מפנה את הבחור לגורמים מקצועיים כדי שיקבל טיפול, ובמקביל פונה ללשכת הגיוס ומעוררת על הפטור משירות. כבר היו מקרים של צעירים שקיבלו פטור בגלל רישום פלילי, ובסוף גויסו והפכו ללוחמים".

טסמה מבהירה שאף שהתוכנית מיועדת בעיקר עבור יוצאי אתיופיה, היא פתוחה בפני כל המלש"בים. ואכן, כשלושים אחוזים מהצעירים שעוברים דרכה, אינם משתייכים לקהילה. עם זאת מציינת טסמה כי הצעירים יוצאי אתיופיה מתמודדים עם כמה אתגרים ייחודיים משלהם. "קודם כול, רובם באים ממסגרות חינוכיות שבהן הורידו להם את המוטיבציה לשירות משמעותי, ועכשיו צריך לגרום להם להאמין בעצמם. בנוסף, התמיכה מהבית לא מספיק חזקה – לא בגלל שההורים לא רוצים שילדיהם ישרתו, אלא כי אין להם הידע והמודעות. אתגר אחר הוא הפער התרבותי, שמונע מרבים לקבל ציונים גבוהים בתהליכי המיון".

התוכנית פועלת גם מול הוריהם של המלש"בים, מתוך הבנה שאחד המפתחות העיקריים להצלחה בשירות טמון במשפחה. לקראת הצו הראשון מתקיים ערב הורים, וצה"ל שולח אליו נציגים דוברי אמהרית שמסבירים על תהליכי המיון הצפויים. עזרא: "אם ההורים עצמם לא שירתו בצה"ל, ואין אחים גדולים שהתגייסו – אין היכרות עם המערכת ומתעוררים הרבה חששות. לכן הערב הזה כל כך חשוב".

גולת הכותרת של ההכנה המשפחתית היא יום גזנ"ע להורים. "אנחנו הופכים אותם לחיילים ליום אחד", מספר

עזרא. "כמאתיים הורים נוסעים לבסיס הגזנ"ע ליד קיבוץ שדה-בוקר ועוברים שם שרשרת חיול וחוויות של שראות. התיאוריה הופכת למעשה, והם מקבלים חוויה של צבא שרובם לא חוו מעולם. "ההכנה לצה"ל מתחילה כאמור מהמשפחה וממערכת החינוך, ושם יש פערים עצומים. ראיתי את זה כשהנחיתי סדנאות הכנה לגיוס עבור משרד הביטחון. הבית ובית הספר הם הגורמים המשפיעים ביותר על היחס של המלש"ב למבחני הצו הראשון. אם שם לא דוחפים אותו – הוא לא ייחס למבחנים חשיבות, והתוצאות יהיו בהתאם. אין ספק שמי שעורך תרגול בעזרת אפליקציה או עובר קורס הכנה, ישיג ציונים טובים יותר".

הקצין הבכיר ביותר מקרב יוצאי אתיופיה הוא אל"מ ד"ר אבי יצחק, מי שהיה הסטרונט הראשון ממוצא אתיופי שהתקבל ללימודי רפואה בישראל, וכיום משמש כקצין הרפואה של פיקוד דרום. עזרא מקווה שתוכנית "זינוק בעלייה" תגרום לחיילים נוספים מתוך הקהילה לשאת דרגות בכירות על כתפיהם. "אני רוצה להוציא את המג"ד והמח"ט הבא", הוא אומר. עם זאת הוא מבהיר שהמילים "שירות משמעותי" אין פירושו דווקא תפקיד קרבי ביחידת שדה. "לא כולם צריכים להיות לוחמים בסירת מטכ"ל. גם שירות ביחידות מודיעין או בגלי צה"ל הוא משמעותי, ואנחנו פועלים להגדלת מספרם של יוצאי אתיופיה גם במסלולי העתודה".

שלושה תינוקות שכנים

את תוכנית "זינוק בעלייה" מפעיל ארגון אלומה בשיתוף האגף הביטחוני-חברתי במשרד הביטחון, מנהל חברה ונוער במשרד החינוך, הקרן לידידות והשלטון המקומי. מנכ"לית אלומה יפעת סלע אומרת כי מטרתה הסופית של התוכנית היא להביא להתערות של יוצאי אתיופיה בחברה הישראלית.

גולת הכותרת של ההכנה המשפחתית היא יום גזנ"ע להורים (למעלה). "אנחנו הופכים אותם לחיילים ליום אחד", מספר רס"ן במ"ל שמואל עזרא, ראש התוכנית. "כמאתיים הורים נוסעים לבסיס הגזנ"ע ליד קיבוץ שדה-בוקר ועוברים שם שרשרת חיול וחוויות של שראות. הם מקבלים חוויה של צבא שרובם לא חוו מעולם"

"השיח שלנו מדבר על להרביק פערים מבלי לברל. לתפקיד רכזים בתוכנית נבחרים בני הקהילה האתיופית כדי שישמשו דוגמה אישית ומודל לחיקוי, אבל כל אחד יכול לפגוש אותם. הרכז שלנו – שהוא רכז הכנה לצה"ל שפועל תחת הרשות המקומית – פוגש את כלל התלמידים. נשמח שיהיה ערוב במפגשים, אבל מטבע הדברים אלה שניגשים לרכז הם בעיקר יוצאי אתיופיה. חשוב לנו בעיקר שהצעיר יוכל לפנות אל הרכז, כי הפעילות המרכזית של התוכנית היא מפגש אחר-על-אחר".

ארגון אלומה, שהוקם על ידי תנועת הקיבוץ הדתי לפני למעלה משלושה עשורים, מזוהה בשנים האחרונות עם תוכנית "משרתות באמונה", שמטרתה לסייע לבנות דתיות בגיוס לשירות צבאי משמעותי. מי שמכיר טוב יותר את הארגון, יודע שהוא פועל לקידום צעירים במגוון תחומים וממגוון אוכלוסיות. "המוטו שלנו הוא 'צעירים לשם שינוי', אומרת סלע. "זה אומר גם לשים את הצעירים במרכז, וגם לתבוע מהם לעשות שינוי. אנחנו פועלים בצומתי הכניסה לשירות הצבאי, להשכלה הגבוהה ולתעסוקה, ומובילים 12 תוכניות ארציות שמטרתן לראות במוקדי ההשפעה של מדינת ישראל יותר צעירים ממגזרים שנמצאים שם כיום בייצוג חסר. לכן אנחנו עובדים עם האוכלוסייה הערבית והאוכלוסייה האתיופית, ופועלים להנגשת השירות הצבאי לבנות דתיות. "העיקרון הזה בא לידי ביטוי גם בקרב העובדים שלנו, ששלושים אחוז מהם ערבים ושבעה אחוזים הם יוצאי אתיופיה. בסוף, המטרה היא לתת לכל צעיר וצעירה את הכלים להשתלבות בחברה הישראלית, וליצור שוויון הזדמנויות עבור כלל אזרחי ישראל. אם באותו יום ובאותה שעה נולדים תינוקות בעתלית, בקיבוץ מעגן-מיכאל ובכפר ג'סרא-אזדקא, שנמצאים כולם באותו אזור, לא יכול להיות שבגיל 25 הפערים ביניהם יהיו כל כך גדולים". ■